KUUETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2026
Fl 4:10–14 (1Kn 17:1.8–16; Lk 10:38–42)

10 Väga suureks rõõmuks Issandas oli mulle see, et te viimaks jälle virgusite mõtlema minule; sest teie olete ju mõelnud, aga teil polnud sobivat juhust.

11 Ma ei ütle seda puuduse pärast, kuna ma olen õppinud olema rahul sellega, mis mul on.

12 Oskan elada kehvalt ja oskan elada ka jõukalt, olen kõigega ja kõigi oludega tuttav: nii kõhtu täis sööma kui nälgima, elama nii jõukuses kui puuduses.

13 Ma suudan kõik Tema läbi, kes teeb mind vägevaks.

14 Ometi, te tegite hästi, et võtsite osa minu kitsikusest.

> Ma rõõmustasin aga Issandas suuresti, et olete nüüd viimaks taas võrsunud mõtlema minu peale – kellele te mõtlesitegi, aga teil polnud võimalust. Mitte et ma räägin puuduse tõttu – ma olen ju õppinud ükskõik millistes oludes rahul olema. Mõistan ühtviisi olla alandatud kui ka küllusest üle voolata, mind on koolitatud igas asjas ja kõigis oludes: nii olema toidetud kui nälgima, nii küllusest üle voolama kui puudust kannatama. Olen suuteline kõigeks Temas, kes teeb mind vägevaks. Siiski tegite hästi, saades osa minu ahistusest.

Sissejuhatus

Apostel Paulus kirjutas filiplastele vangistuses viibides (Fl 1:12–17), kirja saatmise aeg ja koht ei ole täpselt teada. Levinumad seisukohad on, et tegemist oli kas Efesosega aasta 55 paiku, Kaisareaga ajavahemikus 57–59 või Roomaga aastail 61–63. Viimasena nimetatud paika eelistatakse kiriku traditsioonis kõige sagedamini.[1]

Kirja otseseks ajendiks oli filiplaste mure apostel Pauluse kaastöölise Epafroditose pärast, kelle nad olid kuulnud haige olevat ja kelle Paulus saadab nende juurde nii oma kui tema olukorrast sõnumit viima (Fl 2:25–30) ning kelle filiplased olid esmalt ise Pauluse juurde saatnud teda tema vajadustes toetama (Fl 4:18). Filippi kogudus oli Pauluse sõnul ainus, kelle käest ta mingit ainelist abi vastu võttis (Fl 4:15).

Kas tegemist oli Pauluse «lemmikkogudusega», seda on raske öelda, aga kirjast on selgelt näha jäägitu sümpaatia ja soojus, millega apostel filiplastesse suhtub – hoolimata mõningaist karminagi kõlavaist manitussõnadest.

Filippi koguduse – esimese kristliku koguduse Euroopa pinnal – rajas Paulus oma teisel misjonireisil. Apostlite tegude raamatu (Ap 16) sõnul oli tegemist tolle Makedoonia osa jaoks tähtsa linnaga, kus apostel otsustas mõne päeva peatuda ning kus ta kõigepealt ristis purpurimüüja Lüüdia koos tema perega. Pärast ühest ennustajatüdrukust «lausuja

---

[1] Seda näib kinnitavat ka Fl 4:22: «Teid tervitavad kõik pühad, eriti aga need, kes on keisri kojast.»

vaimu» väljaajamist süüdistati Paulust linnas segaduse tekitamises ja heideti vanglasse – asi lõppes vangivalvuri pöördumise ja ristimisega ning linnavõimude alandliku ja andestust otsiva palvega, et Paulus lahkuks linnast rahumeeli.

Filiplastele oma aktuaalsest käekäigust kirjutades kasutab apostel võimalust rõhutada evangeeliumi kuulutamise tähtsust ja primaarsust, kinnitades, et kui selleks on vajalikud ka tema kannatused, on ta valmis need rõõmuga vastu võtma, kuna seeläbi saab Kristus ise tema ihus, olgu elu või surma läbi, avalikult ülistatud (Fl 1:20).
Kristuse evangeelium ja Tema isik on Pauluse sõnul otseselt seotud nii tema enda kui ta kirja adressaatide – viimselt kõigi kristlaste – elu ja eluviisiga. Kristus on tõeline mõõdupuu, kelle sarnasust tuleb alati ja kõiges otsida, iseäranis oma minast loobumise, kuulekuse ja eneseandmise kaudu (vrd Fl 2:1–17).

Kristuse kõrval toob Paulus filiplastele eeskujuks ka iseennast: «Vennad, võtke mind eeskujuks ja jälgige neid, kes elavad nõnda, nagu meie teile eeskujuks oleme.» (Fl 3:17) See eeskuju seisneb paradoksaalsel kombel kõigest, ka iseendast, loobumises, enda ärasalgamises: «Kuid mis mulle oli kasuks, seda ma olen arvanud kahjuks Kristuse pärast. Jah, enamgi: ma pean kõike kahjuks Issanda Kristuse Jeesuse kõikeületava tunnetuse kõrval. Tema pärast olen ma minetanud kõik selle ja pean seda pühkmeiks, et saada kasuks Kristust ja et mind leitaks Tema seest ega oleks mul oma õigust, mis tuleb Seadusest, vaid see õigus, mis tuleb Kristusesse uskumisest, see, mille Jumal annab usu peale.» (Fl 3:7–9)

Taolise, Kristusest endast inspireeritud eeskuju vastandiks on Pauluse sõnul need, kelle «lõpp on hukatus», kelle «jumal on kõht» ja kelle «au on nende häbis», s.t kes «elavad Kristuse risti vaenlastena» ning «mõtlevad maapealsetest asjadest» (Fl 3:18j).

Enda allutamine evangeeliumile, selles ja sellest võrsuvates voorustes elamine ning selle ustav kuulutamine on tee tõelisse rõõmu ja südamerahusse välistest oludest hoolimata. Apostel kinnitab filiplastele: «Küll mu Jumal täidab kõik teie vajadused oma rikkust mööda kirkusega Kristuses Jeesuses.» (Fl 4:19) – jättes samal ajal lahti ka vastupidise võimaluse, kinnitades (ja seeläbi oma lugejaile taas eeskuju andes): «Oskan elada kehvalt ja oskan elada ka jõukalt, olen kõigega ja kõigi oludega tuttav: nii kõhtu täis sööma kui nälgima, elama nii jõukuses kui puuduses.» (Fl 4:12)

Vahest kõige tabavamalt võib Filippi kirjale tooni andva meeleolu ja veendumuse võtta kokku kirja algusosas ja lõpul seisvate sisult kattuvate kinnitustega: «Jah, mulle on elamine Kristus ja suremine kasu! Ma suudan kõik Tema läbi, kes teeb mind vägevaks.» (Fl 1:21; 4:13)

Samuti iseloomustab kirja sirutumine ajast igavikku: «Ma himustan siit lahkuda ja olla Kristusega, sest see on väga palju parem. Ma unustan kõik, mis on taga, ja sirutun eesoleva poole, ma püüdlen sihtmärgi poole, Jumala üleva kutsumise võiduhinna poole Kristuses Jeesuses. Aga meie kodupaik asub taevas, kust me ka ootame Päästjat –

Issandat Jeesust Kristust, kes meie alanduse ihu muudab oma kirkuse ihu sarnaseks selle väe toimel, millega ta suudab ka alistada enesele kõik.» (Fl 1:23; 3:13j.20.21)

Filippi kirja kulminatsiooniks on kahtlemata hümn enesealanduses inimeseks ja kuni ristisurmani kuulekaks saanud Kristusest (Fl 2:6–11), kes on nii kõige oleva Issand ja Lunastaja kui kristlaste ülim eeskuju ja eesmärk, mille kõrval kõik muu, nagu juba viidatud, osutub otsekui pühkmeiks.

Keelelisi märkuseid

Väga suureks rõõmuks – ἐχάρην δὲ…μεγάλως – sõnasõnalt «ma rõõmustasin aga suuresti». Sõna χαίρω tähendab «rõõmustama», «rõõmu tundma», «rõõmutsema», ka «tervitama».

Issandas – ἐν κυρίῳ – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Virgusite – ἀνεθάλετε – sõna ἀναθάλλω tähendab «taas võrsuma», «taas õitsele puhkema», «taas haljendama puhkema».

Puuduse – ὑστέρησιν – sõna ὑστέρησις – «puudus», «vaesus», «kehvus» – kaastähenduseks on teistest maha jäänud, s.t hüljatud, saatuse hooleks jäetud olemine.

Oskan elada kehvalt – οἶδα…ταπεινοῦσθαι – sõna ταπεινόω tähendab «alandama», «madaldama». Siin on see sõna passiivses kõneviisis.

Elada ka jõukalt – καὶ περισσεύειν – sõna περισσεύω tähendab «ületama», «üle jääma», «üle voolama».

Suudan – sõna ἰσχύω tähendab «tugev olema», «võimeline/suuteline olema», «jõudu/võimu omama».

Tema läbi, kes teeb mind vägevaks – ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με – sõna ἐνδυναμόω koosneb seesütlevast eessõnast ἐν ja verbist δυναμόω – «tugevaks tegema», «kinnitama». Sõna δυναμόω tuleneb sõnast δύναμις ning tähendab «vägi», «võim», «võime».[2]

Tegite – ἐποιήσατε – sõna ποιέω tähendab «tegema», «teostama», ka «looma».[3]

---

[2] Muuhulgas tulenevad siit näiteks sõnad «dünamiit» ja «dünamo».

[3] Muuhulgas on siit pärit ka sõna ποίημα – «teos», «poeem» –, nt Ef 2:10: «Sest meie oleme Tema teos…», mida võiks tõlkida ka: «Meie oleme Tema loome…» või tõeliselt poeetiliselt: «Meie oleme Tema poeem…»

Hästi – sõna καλῶς tuleneb sõnast καλός – «ilus», «hea», «kaunis», «suurepärane», «väärtuslik», «vääriline» – ja tähendab «kaunilt», «hästi», «parimal viisil», «väärilselt».

Võtsite osa – συγκοινωνήσαντές – sõna συγκοινωνέω koosneb kaasaütlevast eessõnast σύν ja verbist κοινωνέω – «[kellegagi] ühenduses/osaduses[4] olema», «[kellegagi] ühendusse astuma».

Kitsikusest – τῇ θλίψει – sõna θλῖψις tähendab «ahistus», «katsumus», «surutis».

Sisuline analüüs

Kiri filiplastele on kirjutatud ülimalt soojas ja südamlikus toonis ning isegi selle karmimad lõigud (nt Fl 3:18j) on kantud Pauluse hoolest ja murest, seega mitte negatiivsusest, vaid positiivsusest. Küllap on sellest tingitud ka asjaolu, et apostel kõneleb kirjas korduvalt rõõmust ja rõõmustamisest. Paulus rõõmustab evangeeliumi kuulutamise üle, isegi kui seda tehakse pahatahtlikult (Fl 1:18); ta rõõmustab võimaluse üle olla evangeeliumi teenistuses, isegi kui see peaks maksma tema elu (Fl 2:17); talle teeb rõõmu nii see, et filiplased mõtlevad tema peale (Fl 4:10), kui ka see, et ta ise saab palves nende peale mõtelda (Fl 1:4).

Paulus rõõmustab lootusest oma armsate filiplastega kunagi taas kohtuda (Fl 1:25), kõige enam aga selle üle, et võib kord ühes nendega kogeda tõelist, püsivat ja igavest rõõmu Issandas – see on midagi, mille kuulutamisest ja milleks kutsumisest ta ei tüdi iialgi: «Viimaks veel, mu vennad, rõõmustage Issandas! Üht ja sedasama teile kirjutada ei ole mulle tüütav, aga teid teeb see kindlaks. Olge ikka rõõmsad Issandas! Taas ma ütlen: Olge rõõmsad!» (Fl 3:1; 4:4).

Üleskutse alati rõõmustada kuulub kristlaseks olemise ja igapäevase kristliku elu konteksti. Kuigi siin on ka selgesti tuntav eshatoloogiline mõõde – «Issand on ligidal!» –, rõhutab Paulus eeskätt just igapäevast elu ja kristlaste ühist teekäimist[5], mida iseloomustab üksteise eest hoolitsemine[6], siiras usaldus Jumala suhtes, kes omade eest hoolt kannab ja neile rahu kingib, vooruslikkus ning mitte millestki varjutatav rõõm, millest kõigest saab eksimatult ära tunda need, kes on Kristuses Jeesuses ja kellega on Jumal.[7]

Paulus on eriti rõõmus selle üle, et Filipi kristlased on leidnud taas võimaluse tema peale mõelda ja tema eest ta vajadustes hoolt kanda: «Väga suureks rõõmuks Issandas

---

[4] Siit tuleneb ka sõna κοινωνία, mille üheks vasteks eesti keeles on «osadus».

[5] «Ometi, sealt kuhu oleme jõudnud, astugem edasi sama rada!» (Fl 3:16) (Fl 3:16; 4:3)

[6] Jah, ma palun ka sind, aus teekaaslane, võta oma hoolde need naised, kes on võidelnud evangeeliumi eest koos minu, Kleemensi ja mu teiste kaastöölistega, kelle nimed on eluraamatus.» (Fl 4:3)

[7] «Teie leebus saagu teatavaks kõigile inimestele. Issand on ligidal!» (Fl 4:5)

oli mulle see, et te viimaks jälle virgusite mõtlema minule; sest teie olete ju mõelnud, aga teil polnud sobivat juhust.» (Fl 4:10)

Filiplased olid apostli sõnul olnud ainsad, kes teda aineliselt toetasid, kusjuures mitte ühekordselt, vaid järjepidevalt: «Teie, filiplased, ju teate, et evangeeliumi kuulutamise alguses, kui ma Makedooniast lahkusin, ei olnud ükski kogudus peale teie andmise ja võtmise arvestamisel minuga osaduses, sest teie saatsite minu vajadusteks abi ka Tessaloonikasse rohkem kui ühe korra.» (Fl 4:15j) Paulus on selle eest tänulik ja kiidab selle heaks: «Te tegite hästi, et võtsite osa minu kitsikusest.» (Fl 4.14), ent ei jäta siiski märkimata, et sellest, mida tema on filiplastelt saanud, on märksa tähtsam see, et nemad on tema vajaduste eest hoolt kandes õppinud andma ning saanud seeläbi Jumalale meelepäraseks healõhnaliseks ohvriks: «See pole nii, et ma otsin andi, vaid ma otsin vilja, mis kasvatab teiepoolset arvet. Mul on nüüd kõike ja küllaga! Mu käed said täis, kui ma Epafroditoselt võtsin vastu teiepoolse anni hea lõhnana, soodsa ohvrina, mis on Jumalale meelepärane.» (Fl 4:17j) Nii ei ole tegelikuks saajaks – või vähemalt ainsaks saajaks – mitte Paulus, vaid filiplased ise: «Küll mu Jumal täidab kõik teie vajadused oma rikkust mööda kirkusega Kristuses Jeesuses.» (Fl 4:19)

Paulus ise on õppinud olema rahul sellega, mis tal on: «Oskan elada kehvalt ja oskan elada ka jõukalt, olen kõigega ja kõigi oludega tuttav: nii kõhtu täis sööma kui nälgima, elama nii jõukuses kui puuduses.» (Fl 4:12) Ta ei kurda puuduse üle – vastupidi, tal on «kõike ja küllaga» (Fl 4:18). Apostli sõnakasutus näitab, et tegemist pole pelgalt pragmaatilise sedastusega, vaid tunnistusega usust Kristusesse ja valmisolekust Teda kõiges järgida: sõnasõnalt tõlkides ei ütle Paulus mitte, et ta oskab elada ühtviisi kehvalt ja jõukalt, vaid et ta mõistab olla nii alandatud kui ka küllusest üle voolata – täpselt nii, nagu Kristus, kes «olles Jumala kuju, ei arvanud osaks olla Jumalaga võrdne, vaid loobus iseenese olust, võttes orja kuju», ja «alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani», ning kelle Jumal on tõstnud «kõrgemaks kõrgest ja annetanud Talle selle nime, mis on üle iga nime» (Fl 2:6–9). Nii järgib Paulus sedasama üleskutset, millega ta oli manitsenud filiplasi: «Tehke mu rõõm täielikuks sellega, et […] peate alandlikkuses üksteist ülemaks kui iseennast, nii et ükski ei pea silmas mitte ainult oma, vaid ka teiste kasu.» (Fl 2:2–4)

Veelgi enam: tegemist pole mitte üksnes Kristuse eeskuju järgimisega, vaid selgelt väljendatud äratundmisega, et Kristus on see, kes ainsana teeb meid kõigeks suuteliseks: «Ma suudan kõik Tema läbi, kes teeb mind vägevaks.» (Fl 4:13), ning seepärast kuulub kõik au ja kirkus üksnes Temale ja Temas Jumalale, meie Isale (Fl 4:20). Paulus teab ju, et tema jaoks on «elamine Kristus ja suremine kasu» (Fl 1:21), ning ta ainsaks sooviks on, et Kristus saaks «täiesti avalikult ülistatud [tema] ihus, olgu elu või surma läbi» (Fl 1:20). Isegi selle, mis oli talle kord kasuks, on ta «arvanud kahjuks Kristuse pärast» – ta peab kõike pühkmeiks, et vaid «saada kasuks Kristust» (Fl 3:7j), kes on «Jumala üleva kutsumise» võiduhind (Fl 3:14).

Nii ei ole ka filiplaste andidele mõeldes Pauluse rõõmu peamiseks põhjuseks ei neilt saadu ega isegi mitte nende hea tahe ja heldus, mida ta kiidab ja mille vahepealsese nappusesse ta suhtub äärmise leebusega, filiplasi lausa vabandades – «teil polnud sobivat juhust» (Fl 4:10) –, vaid see, et nendegi südamed ja mõtted on nagu temagi omad Kristuses Jeesuses (Fl 4:7), kes on nad «kätte saanud» (Fl 3:12), nii et nemadki võivad unustada kõik, mis on taga, ning sirutuda eesoleva poole (Fl 3:13). Olles osaduses Paulusega tema kitsikuses (Fl 4:14), on nad temaga ka Jumala armastuse ja Jeesuse Kristuse armu osaduses, andes oma eluga – ka puuduses olijate aineliste vajaduste eest hoolt kandes – tunnistust nii Kristuse kannatustest ja surmast kui ka Tema ülestõusmisest.[8]

Ainelised vajadused jäävad meid siin maailmas alati saatma, seepärast peame nagu Pauluski õppima olema rahul sellega, mis meil on – peaasi on kindlas lootuses teada, et «meie kodupaik asub taevas, kust me ka ootame Päästjat, Issandat Jeesust Kristust, kes meie alanduse ihu muudab oma kirkuse ihu sarnaseks selle väe toimel, millega Ta suudab ka alistada enesele kõik» (Fl 3:20j).

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kuueteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jumala hoolitsus». Käsiraamat avab teema järgmiselt: «Jeesus õpetab, et Jumalasse uskuv inimene ei pea tundma muret iga asja pärast. Taevane Isa kannab tema eest hoolt ja aitab otsida seda, mis on tähtsaim – Jumala riiki ja Tema õigust. Nõnda vabastab Jumal inimese tegema head oma ligimesele. Kristlane peab meeles Jeesuse sõnu: «Õndsam on anda kui võtta!»»

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Kn 17:1.8–16) prohvet Eelija ja Sarapta lesknaise lugu: põua tõttu oli maad tabanud näljahäda, ent Eelijat toitsid esmalt kaarnad ning seejärel vaene lesknaine, kes usaldas Jumalat ja Tema prohvetit, nii et tal ei lõppenud jahu vakast ega vähenenud õli kruusist.

Teise lugemisaasta Evangeelium (Lk 10:38–42) jutustab loo Jeesuse võõrustamisest Marta ja Maarja poolt. Marta külalislahkele toimetamisele eelistab Issand Maarja jäägitut andumust – siin võib näha inimlikule rajanemise vastandamist täielikule, sageli inimlikult ebaratsionaalsena tunduvale usaldusele Jumala vastu. See ei tähenda, et Jeesus tõrjuks põhimõtteliselt Marta teenimisvalmidust – nagu ka apostel Paulus ei tõrju oma lootust täielikult Jumalale pannes filiplaste abivalmidust – , vaid see tuletab meile meelde, et kui on vaja valida inimese ja Jumala, kuninga religiooni ja tõelise usu, Vana Testamendi kontekstile mõeldes Baali ja Issanda vahel, siis peab valik olema ühemõtteline ja tingimusetu, sest mõlemat korraga ei saa.

---

[8] «Ma püüan ära tunda Teda ja Tema ülestõusmise väge ja Tema kannatuste osadust, saades Tema surma sarnaseks.» (Fl 3:10)

Lisaks Jumala hoolitsusele, nagu soovitab pühapäeva teema, juhivad teise lugemisaasta pühakirjatekstid tähelepanu Jumala ustavusele ja Tema usaldamisele, Tema meelevalla ja päästetahte universaalsusele ning jäägitule usule, mida inimeselt nõutakse vastusena Jumala armule. Pauluse jaoks on kõik evangeeliumi kuulutamise teenistuses[9], nii puudus kui küllus, nii alandus kui au, nii andmine kui saamine – kõik, kogu meie elu (ja loomulikult ka meie surm), peab saama tunnistuseks Kristusest, kes teeb meid vägevaks ja kõigeks suuteliseks, nii et meist endist saab viimaks meelepärane ja healõhnaline tänu- ja kiituseohver Jumalale.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Paulus kõneleb Kirjas filiplastele väga palju rõõmust: ta kutsub oma lugejaid olema rõõmsad Issandas, kuna Issand on ligidal, ning tunnistab omaenda suurest rõõmust selle üle, et Filippi kristlased on teda meeles pidanud ja tema eest ta ainelistes vajadustes hoolt kandnud. Rõõm ning sellest tulenev kindlameelsus, seesmine rahu, mis väljendub leebuses, alandlikkuses ja heatahtlikus suhtumises kaasinimestesse, on parimaks tunnistuseks Jumalast ja Tema armastusest – Pauluse sõnul on see otsekui healõhnaline ohver, mis on Jumalale meelepärane ning toob Talle au.
2. Filiplasi nende andide eest tänades ei pea Paulus aga kõige tähtsamaks mitte seda, mida ta on neilt saanud, vaid seda, et tema eest hoolt kandes on Filippi kristlased ise saanud võimaluse kanda head vilja, s.t järginud Kristuse eeskuju, kes «loobus iseenese olust, võttes orja kuju», ning «alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani» (Fl 2:7j). Just see on, mida ka Paulus ise tahab teha: anda Kristusest tunnistust nii alanduses kui küllusest üle voolates, nii vaesuses kui rikkuses – ükskõik, millistes oludes ta ka parajasti viibiks. Ning just selle poole peaksime püüdlema meiegi, Issanda ligiolust alati rõõmu tundes Temast ja Ta armastusest head ja usaldusväärset tunnistust andes.
3. Muidugi ei ole see meie oma tegu, vaid nagu Paulus, nii saame meiegi vaid tunnistada, et «ma suudan kõik Tema läbi, kes teeb mind vägevaks» (Fl 4:13). Nagu Paulus, nii peame meiegi ära tundma, et Kristus – ja ainult Tema – on meie elu (Fl 1:21) ning üksnes siis, kui saame kätte Tema, kes on meid oma armastuse pärast «kätte saanud» (Fl 3:12), leiame selle, mida me tegelikult igatseme ja vajame: «Jumala üleva kutsumise võiduhinna» (Fl 3:14) taevas, «kust me ka ootame Päästjat – Issandat Jeesust Kristust, kes meie alanduse ihu muudab oma kirkuse ihu sarnaseks» (Fl 3:20j).

---

[9] «Kui Kristust kuulutatakse igal kombel, olgu tagamõttega, olgu tõemeeli, siis selle üle ma rõõmustan. Kuid tahan ka edaspidi rõõmustada.» (Fl 1:18)